

Research Paper

Investigating the lived experience of the causes of school dropout of students in the marginal areas of Ardabil

Mir Mustafa Saidi Ardabili ¹, Sohrab Farajkhah ^{2*}, Morteza Javidpour ³, Afshin Divband ⁴

1. PhD student in Educational Management, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran.

2. Master's degree in Rehabilitation Counseling, Allameh Tabatabaei University (RA), Tehran, Iran.

3. PhD in Educational Management, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran.

4. Master of Educational Administration, Urmia University, Urmia, Iran.

Article Info:

Received: 2024/01/04

Accepted: 2024/06/29

PP: 217-228

Use your device to scan and
read the article online:

DOI: 10.22098/AEL.2024.14
381.1396

Keywords:

Dropping out, high school
students, marginalized.

Abstract

Background and Objective: The aim of this study was to investigate the lived experience of secondary school dropouts in the suburbs of Ardabil.

research methodology: This qualitative study was conducted with the participation and accompaniment of 18 drop-out students in the period of 2017-2022 in Ardabil city through purposive sampling and semi-structured interviews and the qualitative content analysis method was used to analyze the obtained information.

Findings: The results showed that the reasons for dropping out of high school students are: personal factors (physical, psychological and personality barriers / negative attitude to continue education) and environmental factors (economy and livelihood / defective family function / dysfunctional educational environment / environment Improper life / injuries during school).

Conclusion: The research results showed; Characteristics and factors that have caused secondary school students to drop out of school in the suburbs of Ardabil; It is a set of individual and environmental factors, so it is suggested that the country's education system to remove obstacles and implement the solutions obtained from this research to be effective in preventing the dropout of these students.

Citation: Saidi Ardabili M., Farajkhah S Javidpour M., Divband A. (2026). Investigating the lived experience of the causes of school dropout of students in the marginal areas of Ardabil. *Journal of Applied Educational Leadership*, 7(2), 217-228. Persian [<http://dx.doi.org/10.22098/AEL.2024.14381.1396>]

***Corresponding author:** Sohrab Farajkhah

Address: Master's degree in Rehabilitation Counseling, Allameh Tabatabaei University (RA), Tehran, Iran.

Tell: 09149579048

Email: s.farajkhah@atu.ac.ir

Extended Abstract

Introduction:

Slums are a phenomenon that many cities around the world are facing today. In addition to the three common lifestyles, namely urban, rural, and tribal and nomadic, there is a different lifestyle that has its own economic and social characteristics and a specific physical context. This lifestyle is called slums. In cities, a slum dweller is someone who lives in the city but, for various reasons, has not been able to integrate into the city's economic system and use urban services (Qaderi et al, 2018). Almost a quarter of the world's urban population lives in slums, and this figure is increasing rapidly (Ghaffari, 2010). According to the World Cities Report 2016, the number of slum dwellers in developing countries has increased from 689 million in 1990 to 880 million in 2014 (Farida, 2013). International organizations have announced in their estimates that about 32 percent of urban communities live on the outskirts of cities (Aryafar, Khajesarvi, 2020). The United Nations has identified informal settlements and settlements as the main challenge of the third millennium. The current population of 933 million living in informal settlements will reach two billion in 2020 (Speak, Tipple, 2016). According to the 2016 census, the number of households in the entire country of Iran was 24 million, 169,525. Statistics also show that 482,913 households live in settlements other than apartment, non-apartment, tent, tent, shed, slum or similar housing units, which is equivalent to 1.9 percent of the total number of households in the country (Iran Statistics Center, 2016). Currently, the phenomenon of urban sprawl has emerged as a social issue, because it is the source of many social harms. As a result, the formation of this phenomenon brings with it numerous issues that are not limited to the urban sprawl areas and even affect the entire city, so that its consequence is the emergence of various anomalies in the field of urbanization (Sohrabzadeh, Rezvani, 2021). One of the major problems that attracts attention in urban sprawl areas, especially in metropolitan areas, is educational problems, and in particular the issue of student drop-out, which wastes significant material, spiritual, and human resources every year (Bloch Zahi, 2016) and is recognized as an important challenge for schools (Lachini et al., 2016).

In this study, an attempt was made to discover and represent, without any judgment about the correctness or incorrectness of the dropout students' views, their perceptions and beliefs regarding the reasons for this. Therefore, the basic question in this study is; What are the reasons for dropout of high school students in Ardabil city?

Methodology:

The present study is a qualitative study and a phenomenological study. Phenomenology is a qualitative method that seeks to understand the deep layers of the lived experiences of some people about a concept or phenomenon. In this study, a semi-structured interview method was used to collect data. In order to investigate the reasons for dropping out of high school students, taking into account the theoretical foundations and research background, research questions were designed based on the main variables of the study. The content of the interview questions was based on identifying the interviewees' understanding of student dropping out, and what the main indicators of dropping out are from the perspective of the actors under study. Initially, a limited number of open and general questions were designed by the researcher with the aim of obtaining in-depth information from the interviewees in the field of the study in question, and according to the interviewees' responses, questions for further explanation were asked in order to achieve greater depth of data. The researcher has tried to reach the inner world and experiences of the participants in the areas under study without directing the participants' statements. In this study, purposive sampling was used using the homogeneous sampling method. A homogeneous sample includes a group that has similar characteristics (Homan, 2014). In purposive sampling, the researcher deliberately selects individuals who provide important information, and the most important principle is to select individuals who can provide the information needed to answer the research questions. (Maxwell, 2012) The participants in this study were 18 male students who dropped out of school from 2017 to 2022 for various reasons. By referring to the examinations of the Ardabil City Education Department, we received the names of the individuals with the names of the boys' high schools where they had previously studied, and by contacting the high schools in the city and informing the high school principal, we obtained the home phone numbers and addresses of the students, and after contacting these students, 18 of these students were available and agreed to be interviewed. The dropouts were between the ages of 17-24 and usually dropped out in the first, second, and third grades of upper secondary education. Qualitative content analysis was also used to analyze the data. Content analysis is a qualitative research method that attempts to understand the internal meaning of qualitative data by analyzing and classifying them (Graneheim, Lundman, 2004). This method attempts to understand meaning by reducing qualitative data and classifying them. In this method, the researcher avoids using pre-determined categories and, in essence, allows the categories and their names to emerge from within the data (Elo, Kyngas, 2008).

Results:

To present the research findings, open coding, axial coding, and selective coding tables related to the data obtained from the interviewees' responses have been provided. To ensure the accuracy and precision of the data, four criteria including validity, verifiability, trustworthiness, and transferability were used. To increase the validity criterion in this study, items such as allocating sufficient time for data collection and good communication with the participants were used. For the reliability criterion, the information was provided to three qualitative analysts and the data were coded and analyzed separately, and in 95 percent of cases, the results of the analysts' analysis and coding were similar to the coding of this study. In the confirmability criterion, interest in the category under study, long-term contact with this category, and efforts to obtain the opinions of others in this field were the determining factors for confirmability. Also, to examine the level of transferability, the results were provided to three participants outside the participant group, who also confirmed the results

Discussion and conclusion

Urban slums are fraught with many deprivations, from economic problems to intellectual and cultural obstacles. One of the problems that is very common in these areas is student dropout. In summary, an in-depth analysis of the perspectives of dropout students in the slums of Ardabil led to the identification and classification of important reasons for these individuals to drop out, which are: individual factors (physical, psychological, and personality barriers/negative attitude towards continuing their education) and environmental factors (economy and livelihood/impaired family functioning/inefficient educational environment/inappropriate living environment/damages during education). These findings are in line with the results of research by Şahin et al (2016), Ada et al (2016), Alvarez et al (2012), and Gouda (2014). Given the importance of analyzing and representing dropout among high school students, the following section discusses the dimensions and angles of the main causes of these factors.

There are many causes and factors that cause students to drop out of school or to be wasted in the education system, which can be divided into internal and external causes and factors of the education system. Internal factors of the education system can also be divided into factors related to curricula and educational programs. Among the external factors that affect academic failure, we can mention socio-economic factors such as poverty and family deprivation, socio-cultural factors such as social class, social environment and issues such as family problems and divorce, as well as psycho-physical factors such as lack of interest and motivation, negative attitude towards continuing education, puberty, weak self-concept and low self-confidence. Environmental conditions inside homes and the social and economic fabric of the region, i.e. specific disadvantages of marginal areas and social stigma; It has caused education to be removed from the priority of many families. With the arrival of Corona, many businesses in the country have closed or become less prosperous; a large part of families whose income was dependent on labor and non-government employee jobs, were left without income with the onset of Corona and the widespread closures, and another part, with the death or hospitalization of the breadwinner of the family, has been caught in a situation of absolute lack of income and has probably been forced to turn to their children to reduce their absolute poverty by finding work in any way they can. The country's education system must significantly reduce the current and non-current costs of education for families in marginalized areas so that these students can continue their education at higher levels. Of course, one cannot rely on one cause to find the causes of a problem. Therefore, to find the causes of dropout, various issues must be considered, such as intelligence, motivation, goal, study method, exam anxiety, attention and concentration, etc.

Reference:

- Ada, L. E., & Anyaogu, B. E. (2016). Economic Recession, Hawking and Students Drop out of School in the Five Eastern States of Nigeria. *International Journal of Social Sciences and Management Research*. 2(2): 14-21. <https://scholar.google.com/scholar?hl=en&as>
- Alvarez, PY., Cabrera, L & Tomas, J. The problem of university drop out. *Revista Electronica de Investigation Evaluation Educative*, (2012); 12(2), 171-203. 13. http://www.uv.es/RELIEVE/v12n2/RELIEVEv12n2_1eng.htm
- Baloch Zehi, A. (2016). Identifying the factors affecting the dropout of primary school students and providing solutions to prevent it in Sistan and Baluchestan province. Master Thesis, Tehran:

.....
Allameh Tabatabai University, Faculty of Educational Sciences and Psychology. [in Persian]
<https://iranjournals.nlai.ir/bitstream/handle/123456789/630954>

- Elo, S., & Kyngas, H. The qualitative content analysis process. *Journal of advanced nursing*, (2008); 62(1), 107-115. DOI: 10.1111/j.1365-2648.2007.04569.x
- Farida, N. (2013) Impact of urban upgrading on perceptions of safety in informal settlements: Case study of Bouakal ‘Batna ‘Frontiers of Architectural Research ‘Volume 2 ‘Issue 4 ‘December 2013 ‘ Pages 400-408. <https://ideas.repec.org/a/rom/terumm/v8y2013i3p44-61.html>
- Ghaderi, R, Omidvarfar, S, Samadi, R, Badali, S. (2018). Analysis of the impact of economic and social factors in the process of formation of marginalized areas and strategies to deal with this phenomenon with emphasis on empowerment. *Research in Art-Humanities*, 3 (1), 13-22. [in Persian]
- Ghaffari, F, Ghaffari, N. (2010). Life on the edge of town (Check marginalization and marginalized in Iran), Third National Conference on retrofitting and Urban Management, Tehran. [in Persian].
https://urbstudies.uok.ac.ir/article_45999.html
- Gouda, M., & Sateesh, S. (2014). Factors Leading to School Dropouts in India: An Analysis of National Family Health Survey-3 Data, IOSR. *International Journal of Research & Method in Education*. 4(6):75-83.<https://dhsprogram.com/publications/journal>
- Graneheim, U. H., & Lundman, B. Qualitative content analysis in nursing research: concepts, procedures and measures to achieve trustworthiness. *Nurse education today*, (2004); 24(2), 105-112. DOI: 10.1016/j.nedt.2003.10.001
- Hooman, H. A. A practical guide to qualitative research. (2014); Tehran: Samat Publications. [in Persian]
- Maxwell, J. A. (2012). *Qualitative research design: An interactive approach* (Vol. 41). Sage publications.
<https://eclass.uop.gr/modules/document/file.php/1740>
- Şahin, Ş., Zeynep, A., Abdurrahman, K. (2016). Causes of Student Absenteeism and School Dropouts. *International Journal of Instruction*. 9 (1): 195-210. Sekiya, T., & Ashida, A. (2017). An Analysis of Primary School Dropout Patterns in Honduras. *Journal of Latinos and Education*, 16(1): 65-73. DOI: 10.12973/iji.2016.9115a
- Sohrabzadeh, M, Rezvani, Z. (2021). A combination of research articles on the factors affecting the formation of marginalization and its consequences in the period 2009-2010. *Urban sociological studies*. 11 (39), 1-28. [in Persian]
- Speak. Z, Tipple. G. (2016) Perception, Persecution and Pity: the Limitations of interventions for homelessness in developing countries. *International Journal of Urban and Regional Research*. Oxford. Blackwell Publishing-172-188. DOI: 10.1111/j.1468-2427.2006.00641.x

مقاله پژوهشی

بررسی تجربه زیسته از علل ترک تحصیل دانش آموزان مناطق حاشیه نشین اردبیل

میرمصطفی سعیدی اردبیلی^۱، سهراب فرج خواه^{۲*}، مرتضی جاویدپور^۳، افشین دیوبند^۴

۱. دانشجوی دکترای مدیریت آموزشی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران.

۲. کارشناسی ارشد مشاوره توانبخشی، دانشگاه علامه طباطبائی (ره)، تهران، ایران.

۳. دکتری مدیریت آموزشی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران.

۴. کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی، دانشگاه ارومیه، ارومیه، ایران.

چکیده

مقدمه و هدف: پژوهش حاضر با هدف بررسی تجربه زیسته از علل ترک تحصیل دانش آموزان متوسطه دوم مناطق حاشیه نشین شهرستان اردبیل انجام شده است.

روش شناسی پژوهش: این مطالعه کیفی با مشارکت و همراهی ۱۸ نفر از دانش آموزان ترک تحصیل کرده پسر در بازه زمانی ۱۳۹۶-۱۴۰۱ در شهر اردبیل با روش نمونه گیری هدفمند و مصاحبه نیمه ساختاریافته صورت گرفت و جهت تجزیه و تحلیل اطلاعات به دست آمده از روش تحلیل محتوای کیفی استفاده شده است.

یافته ها: نتایج حاصل از پژوهش نشان دادند که دلایل ترک تحصیل دانش آموزان متوسطه دوم عبارت اند از: عوامل فردی (موانع جسمی، روانی و شخصیتی/ نگرش منفی به ادامه تحصیل) و عوامل محیطی (اقتصاد و معیشت/ کارکرد معیوب خانواده/ محیط آموزشی ناکارآمد/ محیط زندگی نامناسب/ آسیب های دوران تحصیل).

بحث و نتیجه گیری: نتایج پژوهش نشان داد: ویژگی ها و عواملی که موجب ترک تحصیل دانش آموزان متوسطه دوم مناطق حاشیه نشین اردبیل شده اند؛ مجموعه ای از عوامل فردی و محیطی است، لذا پیشنهاد می شود نظام آموزشی کشور نسبت به رفع موانع و اجرای راه حل های وصول شده از این پژوهش اقدام نماید تا در زمینه جلوگیری از ترک تحصیل این دانش آموزان موثر واقع گردد.

اطلاعات مقاله:

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۰/۱۴

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۴/۰۹

شماره صفحات: ۲۱۷-۲۲۸

از دستگاه خود برای اسکن و خواندن مقاله به صورت آنلاین استفاده کنید:

DOI: 10.22098/AEL.2024.14
381.1396

واژه های کلیدی:

ترک تحصیل، دانش آموزان متوسطه دوم، حاشیه نشین.

استناد: سعیدی اردبیلی، میرمصطفی؛ فرج خواه، سهراب؛ جاویدپور، مرتضی؛ دیوبند، افشین. (۱۴۰۵). بررسی تجربه زیسته از علل ترک تحصیل دانش آموزان مناطق حاشیه نشین اردبیل. فصلنامه علمی- پژوهشی رهبری آموزشی کاربردی، ۷(۲)، ۲۱۷-۲۲۸.

*نویسنده مسئول: سهراب فرج خواه

نشانی: کارشناسی ارشد مشاوره توانبخشی، دانشگاه علامه طباطبائی (ره)، تهران، ایران.

تلفن: ۰۹۱۲۴۹۳۳۲۰۶

پست الکترونیکی: s.farajkhah@atu.ac.ir

حاشیه نشینی پدیده ای است که امروزه بسیاری از شهرهای جهان با آن مواجه هستند. در کنار سه شیوه رایج زندگی یعنی شهرنشینی، روستائیشینی و زندگی ایلاتی و عشایری، نوعی شیوه زندگی متفاوت وجود دارد که ویژگی های اقتصادی و اجتماعی مخصوص به خود و بافت فیزیکی معینی دارد. این شیوه زندگی حاشیه نشینی نامیده می شود. در شهرها، حاشیه نشین کسی است که در شهر ساکن است ولی به علل مختلف نتوانسته جذب نظام اقتصادی شهر شود و از خدمات شهری استفاده کند (Qaderi et al, 2018). تقریباً یک چهارم جمعیت شهری دنیا در زاغه ها زندگی می کنند و این رقم به سرعت در حال افزایش است (Ghaffari, 2010). بنا بر اعلام سازمان گزارش شهرهای دنیا " در سال ۲۰۱۶، تعداد زاغه نشینان کشورهای درحال توسعه از ۶۸۹ میلیون نفر در سال ۱۹۹۰ به ۸۸۰ میلیون نفر در سال ۲۰۱۴ رسیده است (Farida, 2013). سازمان های بین المللی در برآوردهای خود اعلام کرده اند در حدود ۳۲ درصد جوامع شهرنشین در حاشیه شهرها زندگی می کنند (Aryafar, Khajesarvi, 2020). سازمان ملل متحد، حاشیه نشینی و اسکان غیر رسمی را به عنوان چالش اصلی هزاره سوم معرفی نموده است. جمعیت ۹۳۳ میلیون حال حاضر مقیم در سکونتگاه های غیر رسمی، به دومیلیارد نفر در سال ۲۰۲۰ خواهد رسید (Speak, Tipple, 2016). براساس سرشماری سال ۹۵ تعداد خانوارهای کل کشور ایران، ۲۴ میلیون و ۱۶۹ هزار و ۵۲۵ خانوار بوده است. همچنین آمارها نشان می دهد ۴۸۲ هزار و ۹۱۳ خانوار نیز در سکونتگاه های غیر از واحدهای مسکونی آپارتمانی، غیرآپارتمانی، چادر، کپر، آلونک، زاغه یا موارد مشابه سکونت دارند که این میزان نیز معادل ۱/۹ درصد از خانوارهای کل کشور است (Iran Statistics Center, 2016). درحال حاضر پدیده حاشیه نشینی در شهرها به صورت یک مسئله اجتماعی جلوه گر شده است؛ زیرا این پدیده، منشا بروز بسیاری از آسیب های اجتماعی است. در نتیجه شکل گیری این پدیده مسائل متعددی را با خود به همراه دارد که فقط محدود به مناطق حاشیه نشین نمی شود و حتی کل یک شهر را متأثر می سازد، به طوری که پیامد آن بروز انواع ناهنجاری ها در زمینه شهرنشینی است (Sohrabzadeh, Rezvani, 2021). یکی از مشکلات عمده ای که در مناطق حاشیه نشین شهرها به خصوص کلان شهرها جلب توجه می کند مشکلات آموزشی و به طور ویژه موضوع ترک تحصیل (Drop-Out) دانش آموزان است که همه ساله منابع مادی، معنوی و انسانی قابل توجهی از این بابت تلف شده (Bloch Zahi, 2016) و به منزله چالشی مهم برای مدارس شناخته می شود (Iachini et al., 2016). آموزش و تحصیلات یکی از جنبه های مهم تغییرات جمعیتی، توسعه اجتماعی و رشد اقتصادی برای هر جامعه ای است که آینده اقتصادی و رفاه اجتماعی همه افراد را تحت تاثیر قرار می دهد. بی هیچ شکی برخورداری از تحصیل و آموزش در دنیای امروز حق هر انسانی است (Raiji, Piri, 2021). ترک تحصیل زود هنگام حادثه ای «زودرس کاذب» است که باعث می شود نوجوانان زودتر از موعد درگیر نقش بزرگسالان شوند. به عبارت دیگر، ترک تحصیل زود هنگام مدرسه عبارت است از وضع دانش آموزی که پیش از پایان آخرین سال یک دوره آموزشی که در آن ثبت نام کرده است، آن دوره را ترک گوید (Sapidnameh, Momeni and Suleiman Nejad, 2016). شواهد حاکی از آن است که همه ساله تعداد زیادی از دانش آموزان در حال ترک مقاطع مختلف تحصیل قبل از اتمام آن دوره اند (Mohd, Afa, 2014). چویی و کالرو (۲۰۱۸)، در پژوهشی با عنوان «افت تحصیلی در اسپانیا: تکامل در طول رکود بزرگ»، به این نتیجه رسیدند که دانش آموزانی که دچار ترک زود هنگام تحصیل می شوند فرصت اشتغال کمتری دارند و در دوران رکود اقتصاد بیشترین زیان را متحمل می شوند (Gholampour, Ayiti, 2019).

پژوهش های زیادی پیرامون عامل های مرتبط با ترک تحصیل انجام شده است و هریک از پژوهشگران، عوامل متعددی را در این زمینه موثر دانسته اند. Şahin et al (2016) در تحقیقی با عنوان علل غیبت گرایی و ترک تحصیل دانش آموزان در ترکیه نشان دادند که عواملی از قبیل روابط فرزندان و والدین در خانواده، مشکلات اقتصادی و مشکلات درون خانواده در ترک تحصیل دانش آموزان مؤثر هستند (Ada et al (2016). با مطالعه رکود اقتصادی، و افت تحصیلی دانش آموزان در پنج ایالت شرقی نیجریه دریافتند که رکود اقتصادی منفی بر ثبت نام مدارس تأثیر می گذارد و بسیاری از دانش آموزان را از مدرسه بیرون کرده و آن ها را به خیابان ها میکشاند. پژوهش Gouda (2014) نشان داد که ترک تحصیل در دانش آموزان با والدین بی سواد، چهار برابر بیش از بچه های با والدین باسواد است. Alvarez et al (2012) در مطالعه خود به عواملی نظیر عامل های روانی، آموزشی، خانوادگی، اقتصادی، سازمانی و اجتماعی به عنوان عوامل دخیل در ترک تحصیلی اشاره کرده اند.

در پژوهش حاضر، سعی شده است تا با استفاده از رویکرد مبتنی بر پدیدارشناسی، ضمن تحلیل تجربه زیسته از علل ترک تحصیل دانش آموزان دوره متوسطه دوم و ادراک شناخت عمیق از پدیده مورد مطالعه، سایر ابعاد و زوایای مترتب بر دلایل ترک تحصیل دانش آموزان مناطق حاشیه نشین، بازنمایی شود. درک عمیق پدیده مورد مطالعه، می تواند به ما در عمق بخشیدن به شناخت از موضوع، غنی سازی یافته ها و بازسازی معنایی پدیده مورد بررسی، یاری رساند (AbulMa'ali, 2012). هر انسانی دنیای منحصر به فردی از ادراک و تصورات دارد که از آگاهی ها و تجربیات وی نشأت می گیرد، اما مجموعه ای از الگوهای ادراکی مشابه در میان افراد در جامعه حاکم است که می توان آن ها را کشف و فرمول بندی کرد (Eftakhari et al., 2012). در پژوهش حاضر سعی گردید تا فارغ از هرگونه قضاوتی در مورد درستی یا نادرستی دیدگاه دانش آموزان ترک تحصیل کرده، ادراک و باورهای آن ها در خصوص دلایل این امر، کشف و بازنمایی گردد. از این رو مسئله اساسی در پژوهش حاضر این است؛ دلایل ترک تحصیل دانش آموزان متوسطه دوم شهرستان اردبیل چیست؟

روش شناسی پژوهش

پژوهش حاضر از نوع مطالعات کیفی و یک پژوهش پدیدارشناسی است. پدیدارشناسی یکی از روش های کیفی است که درصدد درک لایه های عمیق تجربه های زیسته ی برخی افراد درباره ی یک مفهوم یا پدیده است. در این پژوهش جهت گردآوری داده ها از روش مصاحبه نیمه ساختاریافته استفاده شد. برای بررسی دلایل ترک تحصیل دانش آموزان متوسطه دوم با در نظر گرفتن مبانی نظری و پیشینه پژوهش پرسش های تحقیق بر مبنای متغیرهای اصلی پژوهش طراحی شد. محتوای سؤالات مصاحبه بر اساس شناسایی درک مصاحبه شوندگان از ترک تحصیل دانش آموزان بود، این که از نظر کنشگران مورد مطالعه شاخص های اصلی ترک تحصیلی چگونه است؟ در ابتدا تعداد محدودی سؤال باز و کلی با هدف کسب اطلاعات عمیق از مصاحبه شوندگان در زمینه تحقیق مورد نظر توسط محقق طراحی شد و طبق پاسخ مصاحبه شوندگان، سؤالاتی جهت توضیحات بیش تر صورت گرفت تا به عمق بیش تر داده ها دست یابد. محقق بدون جهت دادن به گفته های مشارکت کنندگان تلاش کرده است به دنیای درونی و تجربیات افراد مشارکت کننده در حوزه های مورد مطالعه دست یابد. در این پژوهش نمونه گیری به صورت هدفمند و از روش نمونه گیری همگون استفاده شد. نمونه همگون شامل گروهی است که دارای ویژگی های مشابه اند (Homan, 2014). در نمونه گیری هدفمند پژوهشگر عمداً به انتخاب افرادی اقدام می کند که تأمین کننده ی اطلاعات مهمی هستند و مهم ترین اصل انتخاب افرادی است که بتوانند اطلاعات مورد نیاز برای پاسخگویی به سؤالات پژوهش را فراهم آورند (Maxwell, 2012). مشارکت کنندگان در این پژوهش، ۱۸ نفر از دانش آموزان پسر بودند که از سال ۱۳۹۶ تا ۱۴۰۱ به دلایل مختلف ترک تحصیل کرده اند. با مراجعه به امتحانات اداره آموزش و پرورش شهرستان اردبیل اسامی افراد را با نام دبیرستان های پسرانه که قبلاً در آن جا مشغول به تحصیل بوده اند دریافت کردیم و به دبیرستان های شهرستان و با در جریان قرار دادن مدیر دبیرستان شماره تلفن منزل و آدرس دانش آموزان را گرفته و بعد از تماس با این دانش آموزان ۱۸ نفر از این دانش آموزان در دسترس و راضی به انجام مصاحبه شدند. دانش آموزان ترک تحصیلی در بین سنین ۱۷-۲۴ سال بودند و معمولاً در پایه های اول، دوم و سوم دوره متوسطه دوم ترک تحصیل کرده اند. برای تجزیه و تحلیل اطلاعات نیز از روش تحلیل محتوای کیفی استفاده شده است. تحلیل محتوا یکی از روش های پژوهش کیفی است که با تحلیل داده های کیفی و طبقه بندی آن ها می کوشد تا به معنای درونی آن ها دست یابد (Graneheim, 2004). این روش سعی در درک معنا، با تقلیل داده های کیفی و طبقه بندی آن ها دارد. در این روش، پژوهشگر از به کارگیری طبقات از قبل تعیین شده اجتناب می ورزد و در اصل، این امکان را فراهم می کند که طبقات و نامشان از درون داده ها بیرون آید (Elo, Kyngas, 2008).

یافته ها

برای ارائه یافته های تحقیق، جداول کدگذاری باز، کدگذاری محوری و انتخابی مربوط به داده های به دست آمده از پاسخ مصاحبه شوندگان ارائه شده است. برای اطمینان از صحت و دقت داده ها، از معیارهای چهارگانه شامل اعتبار، تأییدپذیری، قابلیت اعتماد و انتقال پذیری استفاده گردید. جهت افزایش معیار اعتبار در این پژوهش از مواردی همچون تخصیص زمان کافی برای جمع آوری داده ها و حسن ارتباط با شرکت کننده ها استفاده شد. برای معیار اعتمادپذیری، اطلاعات در اختیار سه تحلیل گر

کیفی قرار گرفت و کدگذاری و تحلیل داده ها به صورت جداگانه انجام شد که در ۹۵ درصد موارد، نتایج تحلیل و کدگذاری تحلیل گرها با کدگذاری این پژوهش تشابه داشت. در معیار تأییدپذیری، علاقه به مقوله مورد مطالعه، تماس درازمدت با این مقوله و تلاش برای کسب نظرات دیگران در این زمینه از عوامل تعیین کننده تأییدپذیری بود. همچنین برای بررسی میزان انتقال پذیری، نتایج در اختیار سه شرکت کننده خارج از گروه شرکت کنندگان قرار داده شد که آن ها نیز نتایج را تأیید کردند.

جدول ۱: کدگذاری عبارات مهم دلایل ترک تحصیل دانش آموزان متوسطه دوم

کدگذاری انتخابی	کدگذاری محوری	کدگذاری باز	مثال هایی از جمله های مصاحبه شوندگان
عوامل فردی	موانع جسمی، روانی و شخصیتی	اعتماد به نفس پایین / ضعف خودباوری / احساس ناتوانی / بلوغ / اضطراب / احساساتی بودن	- فکر می کردم هیچ وقت مثل شاگرد اولا نباشم. - من بدون کمک کسی نمی توانستم درس بخوانم. - من موقعی که درس را یاد نمی گرفتم دست و پایم را گم می کردم. - امان از بلوغ زودرس که نمیداره آدم خوب تمرکز کنه رو کتابا.
	نگرش منفی به ادامه تحصیل	غیبت های مکرر و طولانی / از بین رفتن علاقه به مدرسه / ارزشمند نبودن مدرک تحصیلی	- همیشه به دلایل نامعلوم غیبت می کردم راستش خودمم نمیدونستم چرا! - در مقطع ابتدایی علاقه داشتم به درس و مشق و کلاس و مدرسه ولی رفته رفته علاقم از دست داده بودم. - لیسانس و فوق لیسانسه هاشم بیکارن!
	اقتصاد و معیشت	نداشتن پول و درآمد / هزینه های تحصیلی بالا / نداشتن خانه مناسب / نداشتن وسایل کمک آموزشی و ابزارهای مناسب در منزل	- پول خرید کتاب و دفتر و پوشاک مدرسه و... را نداشتیم. - حداقل درآمد برای اداره زندگی را نداریم چه برسه به مدرسه و کتاب و...
	کارکرد معیوب خانواده	ممانعت از ادامه تحصیل / تحصیلات پایین والدین / عدم نظارت والدین	- بابام باعث شد دیگه مدرسه نرم و برم کارگری کنم. - اصلا خونوادم نمیدونستن

کجا و درچه مقطعی درس می خونم!			عوامل محیطی
- فقط دوست داشتیم زنگ بخوره و از اون فضا بیایم بیرون. - رابطمون با معلم و یا رابطه آن ها با ما زیاد خوب نبود. - محتوای کتاب سخت و بدردنخور بود. - دوبار رد شدم درحالی که میتونستم با ارفاق قبول بشم.	فضای خشک و بی روح مدرسه و کلاس / تعاملات معلم و شاگرد/ مرتبط نبودن محتوای کتاب ها با نیازهای دانش آموزان / ارزشیابی نادرست نظام آموزشی کشور	محیط آموزشی ناکارآمد	
- ساخت و سازها اصولی نیست و تو اون خونه ها همیشه درس خوند اصلا. - اکثر همسایه هامون مواد میکشن و بچه هاشون به جای درس و مشق مواد میفروشن و پول خوبی هم گیر میارن! - من خودم بچه طلاقم و درگیری ها و مشکلاتی که پس از طلاق والدین به سراغ بچه ها میاد، ویران کننده است. - اوقات فراغتمو نمیدونستم کجا برم. نه سالن ورزشی بود نه چیزی که بتونم خستگی درسامو برای ساعتی هم که شده فراموش کنم .	اعتیاد/ طلاق / آسیب های بهداشتی و زیست محیطی / کمبود امکانات ورزشی	محیط زندگی نامناسب	
- دوستایی که باهاش میرفتم میومدم بیشتر اهل فیلمهای ناجور و بازی های شرطی بودن! - تا قبل کرونا انصافا خوب درس میخوندم ولی بعدش دیگه اصلا حوصله کتابو درسو نداشتم. - همکلاسی هام تو مدرسه منو	دوستان ناباب/ کرونا/ مزاحمت های همکلاسی ها	آسیب های دوران تحصیل	

اذیت میکردن و بعضی اوقاتم میزدن.			
----------------------------------	--	--	--

بحث و نتیجه گیری

مناطق حاشیه نشین شهرها آستان بسیاری از محرومیت ها از مشکلات اقتصادی تا انسدادهای فکری و فرهنگی است. یکی از مشکلاتی که در این مناطق بسیار زیاد به چشم می خورد، ترک تحصیل دانش آموزان است. در مجموع، تحلیل عمیق دیدگاههای دانش آموزان ترک تحصیل کرده مناطق حاشیه نشین اردبیل موجب شناسایی و دسته بندی دلایل مهم ترک تحصیل این افراد مطرح گردید که به ترتیب عبارتند از: عوامل فردی (موانع جسمی، روانی و شخصیتی/ نگرش منفی به ادامه تحصیل) و عوامل محیطی (اقتصاد و معیشت/ کارکرد معیوب خانواده/ محیط آموزشی ناکارآمد/ محیط زندگی نامناسب/ آسیب های دوران تحصیل). این یافته ها با نتایج پژوهش های، (Alvarez et al (2012), Ada et al (2016), Şahin et al (2016), Gouda (2014) همسو است. با توجه به اهمیت واکاوی و بازنمایی ترک تحصیل دانش آموزان متوسطه دوم، در ادامه بر تفسیر ابعاد و زوایای علل اصلی این عوامل پرداخته شده است.

علل و عوامل متعددی سبب ایجاد ترک تحصیلی دانش آموزان یا ائتلاف در نظام آموزش و پرورش می شود که می توان آنها را به علل و عوامل درونی و بیرونی نظام آموزش و پرورش تقسیم کرد. عوامل درونی نظام آموزش و پرورش را نیز می توان به عوامل مربوط به برنامه های درسی و برنامه های آموزشی تقسیم کرد. از میان عوامل بیرونی مؤثر در شکست تحصیلی میتوان به عوامل اقتصادی- اجتماعی مانند فقر و محرومیت خانواده و عوامل فرهنگی- اجتماعی مانند طبقه اجتماعی، محیط اجتماعی و مسائلی مانند مشکلات خانوادگی و طلاق و نیز عوامل روانی- جسمانی مانند عدم علاقه و انگیزه، نگرش منفی به ادامه تحصیل، بلوغ، ضعف خودپنداره و اعتماد به نفس پایین را نام برد. شرایط محیطی در داخل خانه ها و بافت اجتماعی و اقتصادی منطقه یعنی آسیب های خاص مناطق حاشیه ای و بدنامی اجتماعی؛ باعث شده است تا تحصیل از اولویت بسیاری از خانواده ها حذف شود. با ورود کرونا بسیاری از مشاغل کشور تعطیل یا کمرونق شده اند؛ بخش بزرگی از خانواده هایی که درآمدشان متکی به شغل های کارگری و کارمندی غیردولتی بود، با آغاز کرونا و تعطیلی های گسترده، بدون درآمد شدند و بخشی دیگر با مرگ یا بستری نان آور خانواده، در وضعیت بی درآمدی مطلق گرفتار و احتمالاً ناگزیر به فرزندان خود روی آورده اند تا به هر راهی شده، با اشتغال به کار، فقر مطلق خود را کاهش دهند. نظام آموزشی کشور باید هزینه های جاری و غیرجاری تحصیل را برای خانواده های مناطق حاشیه نشین به طور محسوسی کاهش دهند تا زمینه های ادامه تحصیل این دانش آموزان در سطوح عالی مهیا گردد. البته برای پیدا کردن علل یک مشکل نمی توان به یک علت بسنده کرد، بنابر این برای یافتن علل ترک تحصیلی باید مسائل گوناگونی را مانند هوش، انگیزه، هدف، روش مطالعه، اضطراب امتحان، توجه و تمرکز و... مورد توجه قرار داد. یکی از عوامل آموزشی که در افت یا پیشرفت تحصیلی دانش آموزان تعیین کننده است، محتوای برنامه درسی و در واقع کتاب های درسی است که به دانش آموزان ارائه می شود. عواملی مانند عدم تناسب نیازها و علایق دانش آموزان با محتوای کتب درسی و عدم هماهنگی اهداف آموزشی با نیازها و علایق دانش آموزان نیز از عوامل ترک تحصیل می باشند. اگر محتوا، روش و فنون آموزش و پرورش واقعاً با نیازها و رغبت ها و مسائل و مشکلات دانش آموزان تناسب داشته باشد، باعث می شود که آنها در تحصیل بهتر کوشش کنند و تحصیلات خود را به پایان برسانند و در نتیجه از میزان ترک تحصیل کاسته شود. همچنین باتوجه به میزان حضور دانش آموزان در مدرسه، عوامل و کارکنان آن از جمله معلم بر تأثیرپذیری آن ها نقش به سزایی دارند. بنابراین نقش معلمان از نظر توانایی آنان در اداره کلاس، تحصیلات و کردار آنان در کلاس، از دیگر عوامل آموزشی مؤثر بر ترک تحصیل دانش آموزان است. بنابر این توصیه می شود معلمان قبل از ورود به نظام آموزشی، با معیارهای مطلوب گزینش شوند و سپس با برنامه ای مشخص و هدف دار تربیت گردند. به هر حال دلایل این ترک تحصیل دانش آموزان مناطق حاشیه نشین هرچه باشد، کرونا مقصر باشد یا اوضاع معیشتی یا هر عامل اجتماعی دیگر، دوری این دانش آموزان از مدرسه چنان تلخ است که نمی توان نسبت به آن و پیامدهای ناگوار آن بی تفاوت و بی تامل ماند. از محدودیت های پژوهش

می توان عنوان کرد که در پژوهش کیفی داده ها از صافی ذهن محقق می گذرد؛ به همین دلیل تجزیه و تحلیل تا حد زیادی مرهون برداشت های شخصی محقق خواهد بود. کیفی بودن پژوهش حاضر (غیر تصادفی بودن فرایند نمونه گیری و کم بودن تعداد نمونه) تعمیم نتایج به دست آمده را به جامعه بزرگ تر با مشکل مواجه می سازد.

پیشنهادهای کاربردی پژوهش

بهره گیری مؤسسات و نهادهای دولتی مربوط، نظیر آموزش و پرورش، وزارت کار و رفاه اجتماعی، سازمان های بهزیستی و انتظامی از یافته های پژوهش حاضر جهت رفع موانع تحصیل دانش آموزان مناطق حاشیه نشین. بهره گیری از نتایج پژوهش حاضر توسط مراکز آموزشی و فرهنگی جهت شکل دهی و ایجاد برنامه های آموزشی به خانواده های ترک تحصیل نموده باهدف شناسایی موانع مشکلات تحصیلی و شناسایی توانمندی ها و ظرفیت های بالقوه آن ها.

ملاحظات اخلاقی

تمامی اصول اخلاقی در این مقاله در نظر گرفته شده است. شرکت کنندگان در جریان هدف پژوهش و مراحل اجرای آن قرار گرفتند. آن ها همچنین از محرمانه بودن اطلاعات خود اطمینان داشتند.

حامی مالی

این مقاله هیچگونه حامی مالی نداشته است.

تعارض منافع

بنابر اظهار نویسندگان مقاله حاضر فاقد هرگونه تعارض منافع بوده است.

References

- AbulMa'ali, Kh. (2012). Qualitative research from theory to practice. Tehran: Alam Publications.
<https://scholar.google.com/scholar?hl=en&as>
- Ada, L. E., & Anyaogu, B. E. (2016). Economic Recession, Hawking and Students Drop out of School in the Five Eastern States of Nigeria. International Journal of Social Sciences and Management Research. 2(2): 14-21. <https://scholar.google.com/scholar?hl=en&as>
- Alvarez, PY., Cabrera, L & Tomas, J. The problem of university drop out. Revista Electronica de Investigation Evaluation Educative, (2012); 12(2), 171-203. 13.
http://www.uv.es/RELIEVE/v12n2/RELIEVEv12n2_1eng.htm
- Aryafar, sh, Khajesarvi, Gh. (2020). Marginalization and its impact on socio-political development in Tehran metropolis. Scientific Quarterly Journal of Political Sociology of Iran. 3 (4): 143-170.
- Baloch Zehi, A. (2016). Identifying the factors affecting the dropout of primary school students and providing solutions to prevent it in Sistan and Baluchestan province. Master Thesis, Tehran: Allameh Tabatabai University, Faculty of Educational Sciences and Psychology. [in Persian]
<https://iranjournals.nlai.ir/bitstream/handle/123456789/630954>
- Biag, M. (2014). A Descriptive Analysis of School Connectedness the Views of School Personnel. Urban Education.
- Choi, Á. and J. Calero (2018), "Early School Dropout in Spain: Evolution During the Great Recession", In: European Youth Labour Markets, Springer, Cham.
- EbrahimKafouri, K, Maleki, H, Khosroabadi, A. Investigating the role of Klein curriculum elements in academic failure, examining the first year of high school mathematics from the perspective of course partners. Research in Curriculum Planning, Twelfth Year, Volume (2015); 2, 17 (44):50-62. [in Persian]
- Eftekhari, A, Badri, A, Savadi, A. Analysis of villagers' perceptions of life progress, and its dimensions and obstacles (Case study: Dosari village, Jiroft plain). Rural Research. (2012); 3 (3), 73-51. 50-62. [in Persian]
- Elo, S., & Kyngas, H. The qualitative content analysis process. *Journal of advanced nursing*, (2008); 62(1), 107-115. DOI: [10.1111/j.1365-2648.2007.04569.x](https://doi.org/10.1111/j.1365-2648.2007.04569.x)
- Farida, N. (2013) Impact of urban upgrading on perceptions of safety in informal settlements: Case study of Bouakal ,Batna ,Frontiers of Architectural Research ,Volume 2 ,Issue 4 ,December 2013 ,Pages 400-408. <https://ideas.repec.org/a/rom/terumm/v8y2013i3p44-61.html>
- Ghaderi, R, Omidvarfar, S, Samadi, R, Badali, S. (2018). Analysis of the impact of economic and social factors in the process of formation of marginalized areas and strategies to deal with this phenomenon with emphasis on empowerment. Research in Art-Humanities, 3 (1), 13-22. [in Persian]
- Ghaffari, F, Ghaffari, N. (2010). Life on the edge of town (Check marginalizationand marginalized in Iran), Third National Conference on retrofitting and Urban Management, Tehran. [in Persian].
https://urbstudies.uok.ac.ir/article_45999.html
- Gholampour, M, Ayati, M. (2019). Narrative research of a rural girl student dropping out of school. Women's Research Letter. 10 (4), 49-70. [in Persian]

- Gouda, M., & Sateesh, S. (2014). Factors Leading to School Dropouts in India: An Analysis of National Family Health Survey-3 Data, IOSR. International Journal of Research & Method in Education. 4(6):75-83.<https://dhsprogram.com/publications/journal>
- Graneheim, U. H., & Lundman, B. Qualitative content analysis in nursing research: concepts, procedures and measures to achieve trustworthiness. *Nurse education today*, (2004); 24(2), 105-112. DOI: [10.1016/j.nedt.2003.10.001](https://doi.org/10.1016/j.nedt.2003.10.001)
- Hooman, H. A. A practical guide to qualitative research. (2014); Tehran: Samat Publications. [in Persian]
- Iachini, A. L., S. Rogelberg, J. D. Terry, and A. Lutz (2016), "Examining the Feasibility and Acceptability of a Motivational Interviewing Early Intervention Program to Prevent High School Dropout", *Children & School*, vol. 38, no. 4.
- Maxwell, J. A. (2012). *Qualitative research design: An interactive approach* (Vol. 41). Sage publications. <https://eclass.uop.gr/modules/document/file.php/1740>
- Mohd, A. S., D. M. Afa (2014), "A Study of Drop-Out Rate in Primary Schools of Poonch District of Jammu and Kashmir", *International Journal of Multidisciplinary Research and Development*, vol. 1, no. 7.
- Raiji, M., Piri, Y. (2021). The right to education with an approach to drop out of education: a case study; Anjirab neighborhood of Gorgan. *Two-quarter scientific journal specialized in humanities and Islamic sciences*. 3(6): 5-24. [in Persian]
- Şahin, Ş., Zeynep, A., Abdurrahman, K. (2016). Causes of Student Absenteeism and School Dropouts. *International Journal of Instruction*. 9 (1): 195-210. Sekiya, T., & Ashida, A. (2017). An Analysis of Primary School Dropout Patterns in Honduras. *Journal of Latinos and Education*, 16(1): 65-73. DOI: [10.12973/iji.2016.9115a](https://doi.org/10.12973/iji.2016.9115a)
- Sepidnameh, B, Momeni, H, Soleimannejad, M. (2016). Identifying the reasons for dropping out of primary school students in the Mosian education area (rural areas). *Local development (rural-urban)*. 8 (1), 167-198. [in Persian] <file:///C:/Users/bildiran.co/Downloads/4012813951407.pdf>
- Sohrabzadeh, M, Rezvani, Z. (2021). A combination of research articles on the factors affecting the formation of marginalization and its consequences in the period 2009-2010. *Urban sociological studies*. 11 (39), 1-28. [in Persian]
- Speak. Z, Tipple. G. (2016) Perception, Persecution and Pity: the Limitations of interventions for homelessness in developing countries. *International Journal of Urban and Regional Research*. Oxford. Blackwell Publishing-172-188. DOI: [10.1111/j.1468-2427.2006.00641.x](https://doi.org/10.1111/j.1468-2427.2006.00641.x)